

**ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ 1821 ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ
Ο ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ 1821 ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΑΦΙΑΝΟΣ
ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΛΤΑ ΤΗΣ ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ**

Νικόλαος Εμμ. Παπαουκονόμου

Ο Αθανάσιος Σαραφιανός ή Κατούνας γεννήθηκε στη Βάλτα γύρω στο 1790¹. Κατά την περίοδο του Αγώνα της Ανεξαρτησίας ήταν ένας από τους επιφανέστερους οπλαρχηγούς της Χαλκιδικής. Επικεφαλής πολυάριθμου στρατιωτικού σώματος συμμετείχε στο κίνημα της πατρίδας του, όπου σε κάποια από τις διεξαχθείσες εκεί μάχες τραυματίστηκε στον θώρακα. Μετά την πτώση της Κασσάνδρας ακολουθώντας το ρεύμα των Χαλκιδικιωτών προσφύγων βρήκε καταφύγιο στη Σκόπελο, συνεχίζοντας παράλληλα τον πόλεμο με τους Οθωμανούς στη νότια Ελλάδα².

Ενταγμένος ως υπαξιωματικός στα Μακεδονικά στρατεύματα του Αν. Καρατάσου πολέμησε σε διάφορες περιοχές της Στερεάς και της Πελοποννήσου. Τον Οκτώβριο του 1824 του απονεμήθηκε ο βαθμός του υποχιλιάρχου³. Το ίδιο έτος, αλλά και το 1825, υπό την αρχηγία του Καρατάσου έλαβε μέρος στη διαφύλαξη της Ύδρας, ενώ το προηγούμενο έτος έδωσε το παρόν με άλλους Μακεδόνες στην εκστρατεία των Ψαρών⁴. Ίσως ταυτίζεται με τον Αθανάσιο Κασσανδρινό, ο οποίος το 1824 αναφέρεται στις πηγές ως μπουλουκτσής στο σώμα του οπλαρχηγού Θεοδ. Ζαχαρόπουλου στην Ύδρα⁵. Το 1825 επίσης, με μπουλουκι τριάντα τεσσάρων ανδρών, πολέμησε με τον Κ. Μπίνο και τον Χρ. Ποριώτη τον Ιμπραήμ πασά στο Νεόκαστρο της Πελοποννήσου⁶. Στις αρχές του 1828 συμμετείχε με άλλους Χαλκιδικιώτες οπλαρχηγούς στην εκστρατεία της Θάσου, όπου δυστυχώς, σύμφωνα με μαρτυρίες των κατοίκων του νησιού, σημειώθηκαν και έκτροπα από την πλευρά των Χαλκιδικιωτών καπετανέων⁷.

Τον Μάιο του 1828 κατατάχθηκε στον νεοσύστατο τακτικό στρατό, τον οποίο οργάνωσε ο Καποδίστριας, ως εκατόνταρχος στην 10η εκατονταρχία του στρατιωτικού σώματος του Τόλια Λάζου⁸. Το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς

1. Αρχείο Αγωνιστών Εθνικής Βιβλιοθήκης Ελλάδος, Κουτί 188, Φ. 107· Μ. Χριστοφόρου, *Η Οπουντία Λοκρίδα και η Αταλάντη, Μνήμες και μαρτυρίες*, Μέρος Α', Αθήνα 1999, σσ. 349-350· Το επώνυμο Κατούνας το πληροφορούμαστε από δύο έγγραφα. Το πρώτο χρονολογείται στις 9/7/1828 και το δεύτερο στις 2/9/1828, βλ. Γενικά Αρχεία του Κράτους, Καποδιστριακό, Γενική Γραμματεία, Φ. 90, έγγρ. 52 και Θαλάσσιο, Δικαστήριο, Φ. 14, έγγρ. 194 αντίστοιχα· Επίσης αναφέρεται σε κατάλογο συνδρομητών του βιβλίου, Α. Δ. Β. Μ. Αξιώματ. των επιλέκτων, Π. Ναούμ, (μτφρ.), *Ενιαύσιος περίοδος του Ναπολέοντειου Βίου ή Συνοπτική ιστορία των από την 1ης Απριλίου 1814 συμβάντων, μέχρι 20ης Μαΐου 1815, αναφερομένων εις την Α. Μ. και τους συνοδεύσαντας αυτήν γενναίους άνδρας κατά την από Φωνταίνεβλώ αναχώρησιν αυτής εις Σαιν-Ραφά παρά την Φρέγιον, την άφιξιν αυτής εις Πόρτο-Φερράιον, την διαμονήν αυτής εις νήσο Έλβα και την εν Παρισίοις επάνοδον αυτής*, εν Αθήναις 1846, σ. 132.
2. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Επιτροπή Οικονομίας, Φ. 53, Φ. 121, 142.
3. ΓΑΚ, Υπουργείο Πολέμου, Φ. 34, έγγρ. 83.
4. ΓΑΚ, ό.π., Φ. 46, έγγρ. 40.
5. ΓΑΚ, Υπουργείο Πολέμου, Φ. 12, έγγρ. 27· *Αρχείον Κοινότητος Ύδρας 1778-1832*, επιμ. Αν. Λιγνός, τ. ΙΑ', Εν Πειραιεί 1929, σ. 601.
6. ΓΑΚ, Υπουργείο Πολέμου, Φ. 80, έγγρ. 101-102.
7. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Γραμματεία Στρατιωτικών, Φ. 18, έγγρ. 104, 111· Σύμφωνα με έγγραφες διαμαρτυρίες των κατοίκων της Θάσου ο Αθ. Κατούνας με άλλους Μακεδόνες έδρασε αυταρχικά στο νησί καταπιέζοντας τους κατοίκους. Παράλληλα τους απέσπασε μεγάλα χρηματικά ποσά, βλ. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Γενική Γραμματεία, Φ. 79, έγγρ. 34-35.
8. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Γενικό Φροντιστήριο, Φ. 25α.

μετακινήθηκε στην Ζ' Χιλιαρχία⁹. Το 1829 τέθηκε επικεφαλής εκατόνταρχος της Β' εκατονταρχίας της Β' πεντακοσιαρχίας της ίδιας χιλιαρχίας υπό τον πεντακοσίαρχο Αποστολάρα Βασιλείου από το Γομάτι¹⁰. Οι στρατιωτικές του υπηρεσίες αναγνωρίστηκαν από τη διοίκηση του στρατού, έτσι στις αρχές του 1830 στα πλαίσια και της αναδιοργάνωσης του στρατού με τη συγκρότηση των Ελαφρών Ταγμάτων, προβιβάστηκε σε υποταγματάρχη του ΙΔ' τάγματος¹¹, βαθμό τον οποίο διατήρησε έως και το 1832¹². Τον Μάιο του 1831 συμμετείχε αρχικά στο κίνημα του Τσάμη Καρατάσου κατά του Κυβερνήτη Ιω. Καποδίστρια, ωστόσο λίγο αργότερα τον ίδιο μήνα επέστρεψε στα κυβερνητικά στρατεύματα¹³.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως το 1834 ο Αθανάσιος Σαραφιανός απολύθηκε από τον στρατό λόγω της συμμετοχής του σε κάποιον ξυλοδαρμό¹⁴. Τον Ιούνιο του 1836 επανήλθε στην ενεργή στρατιωτική υπηρεσία και κατατάχθηκε ως ανθυπολοχαγός της Φάλαγγας¹⁵ στην τετραρχία Λαμίας υπό τον συνταγματάρχη Ν. Πανουργιά¹⁶. Την ίδια χρονιά μάλιστα τιμήθηκε με το παράσημο του Αργυρού Σταυρού¹⁷. Το 1837 εμφανίζεται σε στρατιωτικό κατάλογο αξιωματικών της τετραρχίας Λαμίας ως δικαιούχος νέου διπλώματος - παρασήμου¹⁸. Στην Α' τετραρχία υπηρέτησε έως και το 1838. Σε έγγραφο των αρχών του ίδιου έτους ο Σαραφιανός αναφέρει πως δεν επιθυμεί να αποδεχθεί Εθνικές γαίες ως προικοδότηση καθώς δεν είναι σε θέση να τις καλλιεργήσει, αντίθετα επιθυμεί να παραμείνει ως ενεργός στρατιωτικός στη Φάλαγγα¹⁹.

Λίγα χρόνια αργότερα το 1845 προβιβάστηκε σε ταγματάρχη²⁰. Το 1847 τον εντοπίζουμε στις πηγές ως ταγματάρχη στο σώμα των Μακεδόνων στη Θήβα με

-
9. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Γενικό Φροντιστήριο, Φ. 6, έγγρ. 122, Φ. 11, έγγρ. 614-615, Φ. 21, έγγρ. 575, Θαλάσσιο, Δικαστήριο, Φ. 15α, έγγρ. 38' Ν. Κασομούλης, *Στρατιωτικά ενθυμήματα της Επανάστασης των Ελλήνων*, τ. Γ', Αθήνα 1942, σ. 52 υπ. 3' Στέφ. Παπαγεωργίου, *Η στρατιωτική πολιτική του Καποδίστρια*, Αθήνα 1986, σ. 78.
 10. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Γενικό Φροντιστήριο, Φ. 50, έγγρ. 203, Φ. 51, Γραμματεία των Στρατιωτικών και των Ναυτικών, Φ. 9, έγγρ. 440, Πληρεξούσιος Τοποτηρητής, Φ. 15, έγγρ. 1420.
 11. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Γραμματεία των Στρατιωτικών και των Ναυτικών, Φ. 16, έγγρ. 118, Γραμματεία Στρατιωτικών, Φ. 29, έγγρ. αρ. 2765, Φ. 32, Φ. 35, έγγρ. 20/8/1830, Φ. 46, έγγρ. 20/05/1831 Φ. 55, Φ. 84, έγγρ. 2198, Φ. 90, έγγρ. 2445, Φ. 93, έγγρ. 2675-2676, 2685-2686, 2675, Φ. 102, έγγρ. 93-94, 96, 99, 100, 102, Φ. 105, έγγρ. 1805, Φ. 115, έγγρ. 9/10/1831, Φ. 117, έγγρ. 4490, Φ. 123, έγγρ. 224, Φ. 126, έγγρ. 248, Φ. 158' *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*, φ. 78/10-10-1831, σ. 494' *Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας*, τ. 22, Αθήνα 2008, σ. 129.
 12. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Γραμματεία Στρατιωτικών, Φ. 32, έγγρ. 2708, Φ. 35, Φ. 55, Φ. 135, έγγρ. 269, Φ. 136, έγγρ. 14327' Ακαδημία Αθηνών, Αρχείο Ιω. Κωλέττη, Φ. 55, έγγρ. 1105, Φ. 120, έγγρ. 10, 42-43, 86-88, Φ. 186.
 13. ΓΑΚ, Καποδιστριακό, Πληρεξούσιος Τοποτηρητής, Φ. 18, έγγρ. 148.
 14. ΦΕΚ, 2/8-1-1834, σ. 11.
 15. Τον Σεπτέμβριο του 1835 συγκροτήθηκε η λεγόμενη Φάλαγγα, τιμής ένεκεν, αποτελούμενη από τους αξιωματικούς και τους αρχηγούς που είχαν λάβει μέρος στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Η Φάλαγγα διαιρέθηκε σε δεκατρείς Τετραρχίες.
 16. Αρχείο Γραμμ. / Υπουργ. Επί των Στρ., Σειρά 1, Τμήμα Α', Προσωπικό και Οργάνωση, υπόσ. 17, Φ. 238, έγγρ. 10365, υπόσ. 28, Φ. 420, έγγρ. 36, Φ. 527, έγγρ. 82, 226' ΦΕΚ, 26/10-6-1836, σ. 109' *Regierungs - Blatt des Königreichs Griechenland: (amtliche Übersetzung aus dem Griechischen)*, η. 26, Athen 10 (22) Juni 1836, σ. 113' Γ. Θωμάς, *Ο Πηλιορείτης σπλαρχηγός Γιώργης Ζορμπάς (1788-1856)*, Βόλος 1983, σ. 297, υπ. 18.
 17. ΓΑΚ, Αριστεία, Φ. 2, έγγρ. 94, Φ. 8, έγγρ. 47, Αρχείο Γραμμ. / Υπουργ. Επί των Στρ., Σειρά 1, Τμήμα Α', Προσωπικό και Οργάνωση, υπόσ. 28, Φ. 527, έγγρ. 3646.
 18. ΓΑΚ, Αρχείο Γραμμ. / Υπουργ. Επί των Στρ., Σειρά 1, Τμήμα Α', Προσωπικό και Οργάνωση, υπόσ. 17, Φ. 236, έγγρ. 10365.
 19. ΓΑΚ, Οθωνικό, Υπουργείο Στρατιωτικών, Προικοδοτήσεις Φαλαγγιτών, Φ. 8, έγγρ. 198.
 20. ΦΕΚ, 14 / 29-5-1845.

επικεφαλής τον αντισυνταγματάρχη Κ. Μπίνο²¹. Το 1848 επαινέθηκε από την υπηρεσία του για τη συμμετοχή του στη μάχη της Αλαμάνας με ληστές της Φθιώτιδας²². Στον τακτικό στρατό παρέμεινε ενεργός έως το 1851, όταν αποφάσισε να υποβάλλει, ίσως και λόγω ηλικίας, αίτηση για την προικοδότησή του ως ταγματάρχη²³.

Τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα πέρασε στη Νέα Πέλλα Αταλάντης Φθιώτιδας, όπου είχε εγκατασταθεί μόνιμα από τα μέσα της δεκαετίας του 1830²⁴. Η αγάπη και η νοσταλγία του για την πατρίδα του Κασσάνδρα τον οδήγησαν και πάλι στη Χαλκιδική το 1854, ακολουθώντας τον Τσάμη Καρατάσο στο νέο επαναστατικό κίνημα που οργάνωσε ο Μακεδόνας οπλαρχηγός. Το ταξίδι του όμως αυτό έμελε να είναι και το τελευταίο καθώς, χωρίς να είναι γνωστές λεπτομέρειες, πληροφορούμαστε πως σκοτώθηκε στη Χαλκιδική το 1854, ίσως σε κάποια από τις συγκρούσεις με τον οθωμανικό στρατό που έλαβαν χώρα εκείνη την περίοδο στη χερσόνησο.

Σύζυγός του ήταν η Μαριγώ Στρατή από τη Λιβαδειά. Το 1865 η κόρη του Ζαφείρω, χήρα του Ηπειρώτη αγωνιστή Χρ. Μαλισόβα (γεν. 1820), υπέβαλε αίτηση στην Επιτροπή Εκδουλεύσεων για την αποκατάσταση των αγώνων του πατέρα της. Ο Αθανάσιος Σαραφιανός κατατάχθηκε στην Ε' τάξη των αξιωματικών με Α. Μ. 723 και προικοδοτήθηκε με 10080 γρόσια²⁵.

Η σφραγίδα του Αθ. Σαραφιανού

21. ΓΑΚ, Συλλογή Βλαχογιάννη, περίοδος Όθωνος, Κατάλογος Α', Φ. 138, έγγρ. 24-25, Φ. 148, έγγρ. 197.

22. ΓΑΚ, ό.π., Φ. 141, έγγρ. 47.

23. ΓΑΚ, Υπουργείο Στρατιωτικών, Προικοδοτήσεις Φαλαγγιτών, Φ. 96, έγγρ. 16528, 19990.

24. ΓΑΚ, Αρχείο Ανακτορικών περιόδου Όθωνος, (1832-1862), Φ. 79, Αρχείο Εθνικών Κτημάτων, Συνοικισμοί, υποσ. 10, Φ. 1962, έγγρ. 17570, Φ. 1969, Εκλογικά Συλλογής Λαδά (1843-1873), Φ. 24' Το 1844 ήταν υποψήφιος ένορκος στα δικαστήρια της Φθιώτιδας, βλ. ΦΕΚ, 33/10-11-1844, σ. 169' Γ. Χιονίδης, Γ. Χιονίδης, «Εγγραφα της ιστορίας της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατίαν», *Μακεδονικά* 14 (1974), σ. 92.

25. Γ. Χιονίδης, Γ. Χιονίδης, «Οι εις τα μητρώα των αγωνιστών του 1821 αναγραφόμενοι Μακεδόνες», *Μακεδονικά* 12 (1972), σ. 47' Βλ. επίσης ΓΑΚ, Αρχεία Ν. Φθιώτιδας, Συμβολ. Αρχείο Αταλάντης, αρ. συμβ. 3511/1854.